

տողներուն անտարբեր հանդիսանայ . և համադրուած ալ է որ թերթի մը դադարման անպատուութիւնը ազդին կը վերաբերի , ուստի քաջաբար կը դիմանայ և չուզեր որ իրեն համար իւր սիրելի ազգին անպատուի :

Օ եփիւռ իւր կենացը սնունդ մատակարարելու անտարբեր կեցողները “ չաղգայինք ” , կուէլու շափ շուստանար , այլ կը յորդորէ իւր սիրելի ազգայինները որ աղգային բարեպաշտական հաստատութեանց համար իրենց յօժարակամ նըպաստը մատուցանել փութացած ատենին սա ալ յիշեն որ լրագրաց յարատե կենդանութիւնն ալ իրենց ձեռնադրութեանը կը կարօտի , և թէ պէտք է զիտան թէ աղգ մը առանց լրագիրներ ունենալու քաղաքակրթութիւն չունենար . քանզի լրագիրները աղգային յառաջդիմութեան արձագանք և անոր իրաւանց պաշտպաններն են :

Երբ նկատելով հանդէսս պատուող մեծարդոյ աղգայինք Օ եփիւռի նիւթական անյաջող վիճակը , կը յուսայ որ չառած պակաս թիւերնին իրենց կողմանէ իբրեւ կամաւոր նուէր անոր շարունակութեանը համար կը շնորհեն :

Աւստի քաղցր է ինձ յուսալ որ այս թիւիւն , բայց ակամայ առաջարկութիւնս ընդունելով մեծարգոյ բաժանորդներս , կը բարեհաճին նաեւ այսուհետեւ ալ Օ եփիւռի անընդհատ շարունակութեանը ձեռնադրել և քաջաբար ըլլալ :

Օ եփիւռը հասարակութեան սա դանդաղոր “ լրագիրները շատ սուղ են ” , պատուել ուզելով շաբաթն անգամ մը հրատարակուած թերթի մը վեցամսեայ չըմանին գինը 20 դուրուշի իջեցուց . բայց ասկէ պատճառած վնասները տեսնելով իւր անընդհատ շարունակութեանը համար ակամայ վեցամսեայ չըմանին գինը 40 դուրուշ բարձրացնել հարկ սեպեց թէպէտ դիրքը մեծցնելով :

Մինչև հիմա հանդէսս պատուող մեծարդոյ Եղգայնոց և ազնիւ Պ . Պետրոս Թորգոսեանի իմ խորին շնորհակալութիւնս յայտնելով պարտք կը համարիմ նաեւ ծանուցանել որ Օ եփիւռը մինչև վեց ամիս անխափան փոխել շարունակուի . ուստի սա կասկածը բնաւ թող չունենան թէ՛ լրատակները հաւաքելէն ետքը պիտի դադրի . այս մասին պէտք եղածը ապահոված ըլլալով Պ . Տըպաղբապեան ալ ահաւասիկ իր կողմանէ կերպարարուի :

— Մեր դաշնադրութեանը համեմատ Օ եփիւռը վեցամսեայ շարունակութիւնը ապահովը

նելու ատենինս՝ կ'իմացնենք արդոյ ստորագրուողներուն որ մինչև անգամ ինչեկեց պատճառով եթէ Օ եփիւռը դադարի ալ , ստակներուն մնացած մասը տէրութոյցը պիտի հատուցանենք . Տպարանին Տիրէթօր Թ . Օհնի Գափաղէան :

Ե Օ Պ Ե Յ Ի Ն

Երեսփոխանութիւնը սահմանադրական կանաւարութեան մը իշխանութեան օրինաւորութեանը հիմն է :

Իւրերկրութեամբ սրտի կը ծանուցանենք որ մեր աղգային երեսփոխանութիւնն ալ կանաւար ըլլալով սեպտ . 20ին իւր առաջին նիստն ըրաւ և իւր դիւանը հաստատեց .

Աւստի այս առթիւ արժան կը դատենք մենք ալ իբրեւ խմբագիր երկու խօսք ընել անոր վրայ :

Երեսփոխանութիւնը սահմանադրական կանաւարութեան մը իշխանութեան օրինաւորութեանը հիմն է ըսինք , որովհետեւ աղգային ամէն ժողովներն ալ երեսփոխանական իշխանութեան իրաւասութենէն կանոնն իրենց իրաւասութիւնը , կամ սանկ ըսենք , երեսփոխանութիւնը իբրեւ լիազօր իշխանութիւն կը դնէ աղգային օրինաւոր վարչութիւնը և կը հաստատէ զայն :

Արեւմտեան երեսփոխանութեան հաստատուած օրէնքն որ Սահմանադրութեան գործադրուիլ սկսած օրն է , աղգը բարեկարգուիլ կսկսի , և աղգային խնդիրներն ալ այսուհետեւ շուտով և օրինաւորապէս կը լուծուին , եթէ երեսփոխանը իրենց պաշտօնական կամքը միայն յայտնելու ըլլան , որ ամբողջ աղգին կամքն է , և իրենք ալ ընդհանուր աղգին կամացը ներկայացուցնեն :

Սակայն երբ իրենց անձնական կամքը իբրեւ աղգային կամք ներկայացնելու ըլլան , ան ատեն աղգը ուրիշ բան չէ , բայց միայն հաշիւ քառասուն երեսփոխանաց իշխող կամացը գերի , որով աղգին ընդհանուր կամքը հաստատուած օրէնքը կեղծանի , իրաւունքները կը մասնաւորին և իւրաքանչիւր անհատի առաջին ունեցած պարտաւորութիւնները կը դադրին :

Եյս զեղծմունքը ինչպէս յայտնի է , աղգին կամացը և շահուն հակառակ է . վասն զի իւրաքանչիւր անհատի շահերը թէպէտ և իրարմէ տարբեր են , սակայն ընդհանուր աղգին շահը ՄԻՆԷ . որովհետեւ Գում—Գափուի թաղը ինչ շահ որ

ունի, նոյն շահն ունի. խառնուելով, (հերոս, Պա-
լատ, և այլն) զանազան զորքերով զանազան
Ուրեմն երեսփոխանաց անձնական կամքը իր-
րե ընդհանուր ազգին կամքը չենք կրնար ընդու-
նիլ. վասն զի իրենց հեղինակութիւնը ազգին
ընդհանուր կամքը հաստատուած օրէնքէն կառ-
նեն :

Պակայն ենթադրեալ որ երեսփոխանաց անձ-
նական կամքը ընդհանուր ազգին կամքն է, և այս
զեղծմունքն ալ երեսփոխանական իշխանութեան
պէտքն է : Բայց ան ատեն իրենց իշխանութեան
հեղինակութիւնը ուսկից կ'ունեն : Սահմանադ-
րութեան բոլոր կէտերէն և մեր խօսքին բնական
կարգէն ինչպէս յայտնի է, ասիկա իրօք զեղծ-
մունք է, քանզի չէ թէ մինակ մեր սահմանադ-
րութենէն, այլ ուրիշ սահմանադրական ազգաց
օրէնքներէն ալ ասանկ հեղինակութիւն մը չ'առ-
նուիր : Երբ ընդհանուր Սահմանադրութիւն բնածնիս
հասարակաց ձայնին վրայ հիմնեալ օրէնք մ'է :
Ուրեմն ասանկ զեղծմունքէ մ'ալ երեսփոխանա-
կան իշխանութեան հեղինակութիւն մը չ'ընկեր .
սա տեսութեամբ որ, որովհետեւ երեսփոխան մը
ընդհանուր ժողովոյ մէջ չէ թէ իր անձնական
կամքը, այլ զինքն ընտրող ժողովուրդեան՝ այսինքն,
ընդհանուր ազգին կամքը ներկայացնելու պաշ-
տօնն ունի, և այս առումը է որ ընդհանուր ժո-
ղովոյ մէջ երեսփոխանաց ներկայութիւնը ընդ-
հանուր ազգին ներկայութիւնն է : Ուստի և բը-
նականաբար ալ երեսփոխանաց և ժողովուրդեան
մէջ եղած յարաբերութիւնը դեռապանի և վեհա-
պետի յարաբերութիւնն է : Քանզի ազգին
ընդհանուր կամքէն դուրս ուրիշ կամք չ'կայ, և
երեսփոխանք ալ ընդհանուր ազգին կամքն են-
կայացուցնելուն են միայն :

Եւ ընդհանուր սկզբունքը անհատի մը իրրե
մէկ մասնաւոր կարծիքը ստիպելով՝ ըսածնիս առե-
լի որոշ կերպով հաստատելու համար տարբեր
կերպով մտածենք :

Ենթադրեալ որ այս ըսածնիս անհատի մը
մասնաւոր կարծիքն է, և երեսփոխանաց անձնա-
կան կամքը ընդհանուր ազգին կամքն է, և եթէ
երեսփոխանաց անձնական կամքը ընդհանուր ազ-
գին կամքն է, ուրեմն երեսփոխանաց անձնական
կամքն ալ ընդհանուր ազգին օրէնքն է, և եթէ
երեսփոխանաց անձնական կամքը ընդհանուր ազ-
գին օրէնքն է, ապա ուրեմն երեսփոխանաց անձ-
նական կամքն է օրէնք և ոչ Սահմանադրութիւն :

Նը, և եթէ երեսփոխանաց անձնական կամքը
ընդհանուր ազգին օրէնքն է, ուրեմն Սահմա-
նադրութիւնը ազգին կամքը հաստատուած օրէնք
մը չէ, և ասկէ ալ սա կը հետեի որ ազգի մը մէջ
երեսփոխանական կառավարութիւն հաստատելով՝
չէ թէ կառավարութեան նախնական կերպը կը
փոխուի, այլ միայն փոխուի, որ ամբողջ ազգը
խաբէլ է :

Եւ ասկէ զեղծմունք մը ոչ ընդհանուր ազգը
կրնայ ընդունիլ և ոչ ալ մեր սրտունական երես-
փոխանները, քանզի ազգէկ գիտեն որ Սահմա-
նադրութեան մէջ յիշուած սա երկու հիմնական
կէտերը, թէ « իւրաքանչիւր անհատ պարտաւո-
րութիւններ ունի ազգին » և « իւրաքանչիւր
անհատ իրաւունքներ ունի ազգէն », յիշեալ զեղծ-
ման դէմ ծայրայեղ հակադրութիւններ են, վա-
սն զի ինչպէս ըսինք, Սահմանադրութիւնը ընդ-
հանուր ազգին ձայնին վրայ հիմնեալ փոխադարձ
պարտքեր և իրաւունքներ պարունակող օրէնք
մ'է, և եթէ այս զեղծմունքը իրօք լեզու ունե-
նայ ազգին մէջ, ան ատեն թէ անհատական և
թէ ազգային իրաւունքները կը մասնաւորին և թէ
անհատական պարտաւորութիւնները կը դադրին,
որուն փորձը ինչպէս որ տեսանք ալ :

Ուրեմն մեծ սխալ մըն է կարծելը թէ երես-
փոխանաց անձնական կամքը ընդհանուր ազգին
կամքն է, ոչ — այլ ընդհանուր ազգին կամքն է
կամք, և երեսփոխանք ալ ընդհանուր ազգին
կամքն են ներկայացուցնելուն են միայն :

Եւ հաւաստի երեսփոխանաց պաշտօնը, և ահա
երեսփոխանաց և ժողովուրդեան մէջ եղած յարա-
բերութիւնը :

Ուստի թէ որ 1860 Սեպտեմբեր 24-ի երեսփո-
խանները (խօսքերնիս բոլոր երեսփոխանաց հա-
մար չէ) իրենց պաշտօնն ու պարտաւորու-
թիւնը ճանչցած ըլլալին, հարկաւ այնչափ վեճեր
ալ տեղի ունեցած չէին ըլլար : սակայն անցեալը
անցած է, հիմա ներկան և ապագան նայինք, և կը
յուսանք որ արդի պատճառական երեսփոխանու-
թիւնը անցեալին իրեն վարժապետ և առաջնորդ
անունով ազգին իրեն յանձնած պաշտօնը իր-
համութեամբ կը կատարէ :

— Երեսփոխանական ընդհանուր ժողովոյ
Լատենպետ եղաւ քուէից բացարձակ առաւելու-
թեամբ մեծապատիւ և վսեմախոհ Սերվիլէն է-
ֆէնտին և Լատենպետի մեծապատիւ (Պետե-
րիկոյր էֆէնտին : Լատենպետի փոխանորդ և

դաւ Աղաթօնեան Աւետ, Գրիգոր Էֆէնտին, և
ատենադպրի Ժոսիանորդ Մեծարդոյ Տօբթէօն
Ռաֆայելեան:

Մեծ պարտաւորութիւն մը կը սեպենք մեզի
ընդհանուր ազգին կողմանէ մեր խորին շնորհա-
կալութիւնը յայտնել Սահմանադրութեան դար-
ձադիր Յանձնաժողովը մեծապատիւ և ազգա-
ուէր անդամոյ, որ ամենայն անձնանուիրութեամբ
և հոգածութեամբ ազգին կողմանէ իրենց յանձ-
նուած փափուկ և դժուարին պաշտօնը խաղաղու-
թեամբ կատարելով՝ ազգին սիրելի Սահմանադ-
րութեան գործադրութեանը մեծ հոգ և խնամք
տանելով զԱզգին իր սիրելի բաղձնացը հասցնելու:
Սահմանադրութեան գործադիր Յանձնաժող-
ովըյ տեսած գործքերն ու ըրած տնօրէնութիւն-
ները իր յայտադրոյն մէջ յայտնի կը տեսնուի, որ
կը ծախուի 10 ղուբուշ:

Շնորհակալութեան արժանի են նաև խառն
Դոդովոյ մեծապատիւ անդամներն ալ, որոնք
ազգին այս տարածքում ու անորոշ վիճակին մէջ
պէտք եղած հոգն ու խնամքը տարին աղքատիւ
բար:

ԿՐՕՆՔ. — ԴԱՍՏԱԲԱՆԿՈՒԹԻՒՆ. — ՀԵՏՍՉՈ-

ՏՈՒԹԻՒՆ. — ԵՒ ՅԱՌԱՋԱԳԻՄՈՒԹԻՒՆ

(Դարձակութիւն Տէ Բէ-28)

Հակիրճ յօդուածով մը կրօնի նկատմամբ
տեսութիւն մը ընելով՝ մեր այս յօդուածին պա-
հած էինք ցուցնելու թէ՛ կրօնքը դաստիարակու-
թեան (գլխաւորաբար ֆիզիքական դաստիարակու-
թեան) թշնամի է, թէ՛ հասարակութեան մեծա-
գոյն, բայց ռաբիկ մասին ըմբռնմանը պէս՝ դաս-
տիարակութիւնը կրօնի թշնամի է:

Եյս խնդիրը այնչափ կարեւորութիւն մը ա-
ռած է, որ կրնանք ըսել թէ՛ հասարակութեան
միտքը իր վրայ յեղաշրջած է այսօր:

Սակայն կրօնքը դաստիարակութեան թշնամի
կարծիքը այնչափ անտեղի է, որ կորովի արամա-
բանութեան մը արդիւնքը չըլլալէ զատ՝ տկար մը-
տաց և դահալէժ դատման մը արդիւնք է. քան-
զի կրօնքը ինչպէս թշնամի կրնանք ցուցնել դաս-

տիարակութեան, քանի որ կրօնքն ու դաստիարա-
կութիւնը իրարու հետ կը համաձայնին:

Դաստիարակութիւնը՝ որուն առարկան դի-
տութիւններն են, և մանաւանդ մաթեմատիքա-
կան գիտութիւնք՝ որ ապացուցական ճշմարտու-
թեանց վրայ հիմնեալ է, կրօնքը աւելի կը հաւ-
տատէ. բայց թէ որ կրօնքը (որ քաւ լիցի) սը-
տութիւն սեպենք, ան ատեն կրօնքը դաստիարա-
կութեան թշնամի է ըսելու անպաշտօնութիւնը
կունենանք. որովհետեւ բնութեամբ տարբեր եր-
կու մարմիններ հարկաւ իրարու հետ չեն կրնար
համաձայնիլ:

Սակայն կրօնքը՝ որ յայտնեալ ճշմարտութիւն
մէ, և գիտութիւններն ալ ապացուցական հի-
մանց վրայ հաստատուած են, կը հետեւի ուրեմն
որ կրօնքն ու գիտութիւնները իրարու հետ կը
համաձայնին, ապա ուրեմն ծուռ տրամաբանու-
թեամբ է հետեւցնելը թէ՛ կրօնքը դաստիարա-
կութեան թշնամի է: Պարոն Մեղղիւացի երեւելի
Փիլիսոփան կրօնքը իրեն կնիք իմաստութեան կը
յարգէր. «Եւտոն Մեղղիւացի՝ երեւելի գրա-
գէտը՝ «կրօնքը տիեզերաց շարժմանը հիմն է»,
կըսէ. Պոսիւէ Վաղիւացի երեւելի գրադէտը՝ «կր-
օնքը՝ հոգի և իմացականութիւն պատմութեան»,
կանուանէ. Էյպնից Վերամանցի երեւելի Փի-
լիսոփան՝ որուն սքանչելի փիլիսոփայութիւնը
համայն Եւրոպայ կը յարգէ՝ «բանալի բնագան-
ցական ճշմարտութեանց և մեկնիչ դժուարիմացու-
թեան մարդկային մտաց», կանուանէ: Մալու-
րանշ «Հայելի իրաւանց», կը սեպէ. և Քա-
նովյան «գերագոյն աղբիւր մտաւորական գեղեց-
կութեան», կանուանէ:

Ըրդ՝ մեր մէջ բերած այսչափ առարկութիւն-
ներէն և երեւելի գիտնոց այս մասին ունեցած
կարծիքն հրատարակելէն ինչպէս յայտնի կը տես-
նուի, թէ ոմանց կարծածին պէս կրօնքը դաստիա-
րակութեան թշնամի չէ եղեր:

(Դարձակութիւն)

Ինչպէս յայտնի է արդոյ ընթերցողաց, Հան-
դիստ մէկ քանի թիւերուն մէջ Մամաիայէն ե-
կած մէկ քանի նամակներ դրինք՝ սակայն տեղ-
ւոյն Վեր. Մաթնորդը կարդալով այն նամակ-
ները՝ ինքզինք արդարացընելու համար Տեղապահ
սրբազան Հօր և Խառն ժողովոյ վեր մը ուղղած

և մեր թղթակցին անունը իմանալ ուզած էր (անշուշտ անոր մահալսելու կերպնելու համար) զոր Հանդիսիս 27-րդ թվումը հրատարակեցինք :

Գեր. Բաղնորդը իր նամակին մէջ ինքզինք պաշտպանելու շատ կը ծիծի, և արդարեւ մենք ալ կը փափաքենք չէ թէ մինակ Գեր. առաջնորդը, այլ ամբողջ կղերը պաշտպանել, քանզի Բստուծոյ օծեալ մը բամբասելու կամքը չունինք մենք. սակայն երբ կը տեսնենք որ ժողովուրդեան կրած վիշտերն ու հարստահարութիւնները թեթեւցելու տեղ անոնց թ կը ձեւանան, և երբ կը տեսնենք կամ կը լսենք որ շատ անգամ ալ չար հարստահարներուն կամակից և դործիք կը լլան. ան ատեն չէ խօսիր չէ թէ կղերին կղերական սուրբ կարգին և պատւոյն դպել կամ վանոնք բամբասել է, այլ անոնց ըրածներուն իրաւունք տալու չափ վատուածեան մէջ դանուիլ և անզգայ ըլլալ է :

Մենք ոչ Բստուծոյ օծեալ մը բամբասելու կամքն ունինք, և ոչ ալ կուզենք վատութեան մը մէջ դանուիլ և անզգայ ըլլալ, քանի որ ժողովուրդի մը բերանը եղած ենք, քանի որ կը յիշենք մեր պաշտօնը թէ ազգի մը յառաջագիւծութեան արձագանք և անոր իրաւանցը պաշտպանն ենք. ուստի ոչ այն վատութիւնը յանձն կառնունք և ոչ ալ մեք պարտաւորութենէն մազել չափ կուզենք շեղել :

Գեր. Բաղնորդը կը ջանայ ցուցնել թէ ժողովուրդն իրմէ դժ է, արդարեւ մեր և բոլոր Բզգին ուզածն ալ այս է. սակայն ո՞ր դէպքեր հոգեւոյն Յակօր սրբազանի և նախկին պատրիարք ամենապատիւ Տ. Գէորգ սրբազանի օրովը իրեն համար եկած մահսէրները :

Վարձեալ կը ջանայ ցուցնել Գեր. առաջնորդը թէ դարօցները բարեկարգ վիճակի մէջ են, արդարեւ մեր և բոլոր ազգին ալ ուզածն այս է. սակայն ո՞ր դէպքեր վսեմ. Քննիչ Էֆէնտիին հոն եղած ատեն դպրոցի աշակերտաց անոր տուած աղերսագիրը : Սուտ է՝ սրբազան :

Վարձեալ կը ջանայ ցուցնել Գեր. Սրբազանը թէ Տ. Բ. քահանային նկատմամբ Հանդիսիս մէջ հրատարակուած ըստու և ձրի զրպարտութիւնն է, երանի թէ. սակայն որ օրէնքով գատեցիք, սրբազան Հայր, և անոր անմէղութիւնը իմացաք, մինչդեռ ժողովքին մէջ կինն ու երկանը եղբայրը կը հաստատեն թէ՛ Տ. Բ. քահանան նոյն յանցանքին տէրն է. բայց ժողովականք անոնց հաստատածին բնաւ ականջ չկատելով Գեր. խնդրեցին

էք, լսելին և ժողովքէն դուրս հանելին ըստած և ցարդ հոս ալ վկայողներ կան : Եւ ալ սուտ է՝ Սրբազան, զոր ձեր սրբազնութիւնը ջրեւ ջանացած էր :

Վարձեալ ըսած էր Գեր. սրբազան Հայրը իւր նամակին մէջ թէ լրագրին (Օ. Ե. Ի. Ե. Ի.) մէջ գրուածները հերքելու պատրաստ են բոլոր երկրացիք, մենք ալ ասոր կը փափաքենք. քանզի ստուծեանց արձագանք ըլլալ երբէք չենք ուզեր. սակայն մի միայն երեսուն հոգեով ստորագրեալ Մամսիայէն եկած համակ մը տեսանք Պատրիարքարանը, և այն ալ լին սոցառնալեօք և անհիմն երօքերով գրուած որ բաւական էր Հանդիսիս միջոցաւ հրատարակուածները հերքելու : Սրբազան Հայր, « բոլոր երկրացիք » ըսելով ձեր սրբազնութիւնը անդեօք միայն երեսուն հոգի կլմանայ :

Կուզէք արդեօք սրբազան Հայր, որ տակաւին շարունակենք, բայց, ոչ, վասն զի մեր նպատակն զձեղ յանցաւոր գատել չէ, այլ իրողութիւն պատմել, և կը յուսանք որ այսչափն ալ բաւական է, քանզի լսելու ականջ ունեցողին այսչափն ալ բաւական է, և ըստ հաճական առածին « այսահարին հոստիս մըն ալ կը բաւէ » :

Եւ հայտնի, Սրբազան, իսկ իրին ստուգութիւնը քննելը դատելը և կամ արդարացները ձեռնհաս իշխանութեան դործն է :

— Օ. Ե. Ի. Ե. Ի. միայն ձախորդ լուրեր հաղորդելու պաշտօնը չունենալով կը փափաքի աւելի ուրախառիթ լուրեր հաղորդել իւր սիրելի ազգայնոցը :

Աւստի բերկրութեամբ սրտի կը վաւերանք հրատարակել սեպտեմբեր 4 թվով Կիւմիւրձի-նէն եկած հետեւեալ նամակը :

4 Սեպ. 1863 թ Կիւմիւրձիէն :

Սեծարգոյ խմբագիր

« Յուրախութիւն ազգասիրաց ներկայիւս կը յայտնեմ այս տեղի ազգայնոց վիճակը, որ իւր նախկին վիճակին հետ համեմատելով մեծ տարբերութիւն ունի : Արովհետեւ տարի մը առաջ հոս ոչ ազգային ժողով կար և ոչ դպրոց, ազգային դործքերն ընդհանրապէս երեսի վրայ էին, և անմիաբանութիւնն ու հակառակութիւնը տիրած էր ժողովուրդեան մէջ :

Սակայն չորհուրդին չ'ստուգող, որ երկար չտեսնին այս անկարգութիւնները. վասն զի հասկնալով ժողովուրդը, որ ասանկով իրենց զաւակաց ապերձանկութեան պատճառ կը լլան, յուրախութիւն ազգասիրաց միաբանեցան, ժողովք մը կազմեցին և ազգային գործոց բարեկարգութեանը հակելու համար երեք ազգասէր անձինք ընտրեցին, որոնք ըստ կարի՝ սկսան պէտք եղածներն հնգալ. Լեւոնիանուպոլսէն (Լշտիւնէ) դասաւանդ մը բերել ասիւն, դպրոցը լանալով տղաքներն հաւաքեցին, և ասոնց հոգատարութեամբը՝ մանաւանդ Սէջեան Գեորգ աղայի անխնջ ջանքով, որ այն երեք անձանց մէկն է և որուն մեր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք մասնաւորաբար, ամէն բան կարելի եղածին չափ լաւ վեճակի մէջ է հիմա, և դպրոցն ալ որ քառասունի չափ տղայ կը պարունակէ այժմ, աւելի յառաջադիմելու յոյս կուտայ. վասն զի աս տղաքը՝ որ առաջ իրենց մայրենի լեզուն ամենեւին չէին հասկնար, հիմա ոմանք քերականութեան առաջին մասն ալ աւարտած. այոց պատմութիւն սկսած և իրենց անխնջ դասատուին ջանքով Լեւոնաբանի թագմանութեան ալ սկսած են:

« Հաճեցէք, Սեծարգոյ Խմբագիր, ձեր ազգօրուտ և պատուական Հանդէսին մէջ տեղի մը շնորհէլ:

Ընդունեցէք խորին յարգանացս հաւատքին »:

Սիամ Լայլն:

Երգարե սիրտ 'ի հոգի կը հրճուինք, երբ դաւառներէն ասանկ ուրախառիթ լուրեր առնելու բարեբախտութիւնը կունենանք. իսկ ընդհակառակն հոգւով չափ կը տրամինք, երբ ձախորդ ու տխուր լուրեր կառնենք:

Ո՛հ, պիտի ըլլայ արդեօք Տէր Լստուած, որ ամէն ատեն դաւառներէն ասանկ բերկրառիթ լուրեր առնելով մեր սիրելի ազգայնոց հաղորդելու բախտն ունենանք:

— Պալատու, Գարա—կէօմրիւկի և Սարմա—թոմրուգի թաղերուն մէջ բաւական ատենէ 'ի վեր ծագած խռովութիւնը ինչ պատճառներէ առաջ դալը իմանալ ուզող ազգայինք թող կարդանք Յանձնաժողովոյ հրատարակած տեղեկագիրը, որուն մէջ երկար բարակ գրուած ու նկարագրուած

է, և թէ քողորովին անհիմն է հասարակութեան մէջ տարած սա տարածայնութիւնն ալ թէ՛ Պալատցիք իրենց շահուն համար միանալ ուզած և տար համար այսչափ խռովութեանց պատճառ եղած են. վասն զի « Դեմքիս » ուղղողները Պալատցիք չէին, այլ ընդհակառակն իրենց թաղական խորհուրդը կազմած ու հաստատած էին երբ « միութեան », խնդիրը երեան ելաւ, և այս կընձաւակց խնդիրը թէ Սահմանադրութեան Գործադիր Յանձնաժողովը և թէ Խառն ժողովը բաւական հոգնեցուց և հիմա ալ ազգային Սարմաթիւնը վեղակցեցելու վրայ է:

Եսկէց աւելին գրելը մեր սահմանը չներկուց դարձեալ կրտսեր՝ որ այս մասին աւելի երկար և ճիշդ տեղեկութիւն ուղղողները թող կարդան, Սահմ. Գործ. Յանձ. տեղեկագիրը:

Ս Կ Զ Ի Ռ Ի Ն Ք

ԳԵՐԱՍՏԱՆԿԱՆ ՄԱՆԵՍԻ

1.

Գերասանի մը համար ամենէն գլխաւոր դիտութիւններէն մէկը իւր լեզուն է. գերասան մը պէտք է ըլլայ հանձարեղ՝ եռանդոտ և աղէկ կաղմուածքով. գլխաւոր ուսումներէն մէկն է նաև ընտելութեան մէջ տեսած այլ և այլ օրինակները ուշի ուշով քննել: Երբ որ մէկը գերասանական ասպարէզին մէջ կ'մտնէ՝ պէտք է որ իսկ մը զբօսանքներէ հեռու կենայ և անդադար աշխատի: Գերասանը՝ որ ուրիշի մը օրինակին նմանցունելով կը կատարէ իւր գերը՝ այնչափ ընդունելի չէ որչափ այն որ համբերութեամբ և միշտ ընտելութիւնը քննելով կը ձևացնէ. ան որ կարող չէ ամեն դեր կատարել, արհեստագէտ չի սեպուիր. քաջ գերասան մը ըլլալու համար պէտք է գերասան ծնանիլ, բոլոր այս արհեստին վերաբերեալ յատկութիւնները ունենալ և քանի մը տարի շա-

րունակ աշխատելով փորձառու ըլլալ :

2.

Կատակերգութիւն ձեացունող դերասանները թատերաբեմին վրայ (եթէ սաստիկ կրթէ մը խռոված չեն) կը պարտաւորին միշտ զուարթ ու հանդարտ դէմք մը ունենալ . կատակերգութեան մէջ պէտք չէ բռնի ծաղրածու ըլլալ , նաև ողբերգութեան մէջ եթէ ուզեն բռնի զգայուն կամ աղնուական երևնալ . իրենց դերին համեմատ չեն կրնար ներկայացնել ու միանգամայն խաղին հոգին կը կորսուի :

Ընտիր կատակերգութիւնը կատարելապէս ձեացնելու համար պէտք է որ դերսարանը լաւ դաստիարակութիւն առնելէ ետքը՝ բաւական ժամանակ ծամբորդութիւն ընէ , զանազան աղբաց ընկերութիւնները յաճախէ , ընտիր և աղնուական անձինքներու հետ ծանօթանայ , հասուն մարդկանց և մանաւանդ զեղեցիկ և քննող կանանց հետ յարաբերութիւն ունենայ . վերջապէս քաջ դերասան մը չի կրնար ըլլալ մէկը՝ եթէ ընդհանուր աղբաց պատմութեան տեղեկութիւն չունենալով՝ կարող չըլլայ աշխարհիս վրայ եղած գիւցազուններուն վարուցը տեղեկել ըլլալ :

3.

Դերասանք և դերասանուհիք դիտնալու են թէ թատերաբեմին վրայ մարդ են և մարդու հետ կը խօսին , ուստի իրենց բնական ձայնէն տարբեր եղանակ մը գործածելու չեն : Օրուոր և աղդու ձայն մ'ունենալով՝ պօռալու չեն , որովհետև աղաղակող ձայնը միաձայն (մօտթօն) կսեպուի և բնաւ զգայուն չի կրնար ըլլալ . դերասանն ալ կը յօգնի և անտանելի կըլլայ :

Եթէ մէկը եղանակով կարտասանէ՝ քանալու է որ այս պակասութիւնը ուղղէ . և եթէ քանի մը տարուան մէջ չկրնայ ուղղել նոյն պակասութիւնը , ան ատեն այնպիսին միջակ աստիճանի դերասան կսեպուի : Դերասանները դիտելու են թէ՛ ընկերութեանց մէջ ինչպէս կարտաբերեն , բառերուն դարձուածքը , հնչումը , թէ՛ պարզ խօսակցութեան մէջ և թէ՛ կրթի ատեն :

4.

Դերասանք իրենց կատարելու պաշտօնը կամ դերը գիտնալու են , որ այսպէս կ'որոշուի . հայր՝ աղնուական , առաջին դեր , սիրահար , երկրորդ դեր . Թագաւոր , երրորդ դեր , խոհրդակից մտերիմ , և այլն : Գիւղացի , առաջին ծաղրածու , երկրորդ ծաղրածու :

Դերասանուհեաց համար . Թագուհի , առաջին դեր , մեծ իշխանուհի , սիրուհի , աղախին , երկրորդ սիրուհի , գիւղացի կային :

Ընտիր որ առաջին կարգի դերը կատարելու համար կ'որոշուին , պէտք է որ առաջ և ատեն առտեն նաև երկրորդական դերեր կատարեն :

5.

Դերասանք մաս սովորելու համար պէտք է որ նախ շատ անգամ ամբողջ խաղը կարդան : Խրաքանչիւր անձանց մասերուն վրայ խորհրդածութիւն ընեն և ապա ըստ այնմ իրենց դերը սորվին , պէտք է որ դերասանը ինքնիրեն մտածէ թէ՛ այլ և այլ դերասաններու մէջ ի՞նչ դիրք պիտի առնուի : Մասը քաջ սովորելու հնարքը սովորաբար ասոնք են :

- 1 . Քանի մը անգամ թատերգութիւն կարդալ :
- 2 . Ընելու շարժումներուն վրայ խօսիլ :
- 3 . Կարդալ իւր մասը ու աղէկ դողնել :
- 4 . () ընկնել մասը ու ամեն տեսարաններու փոփոխութեանց նկարագրութեանց ուշադրութիւն ընել :
- 5 . Մանելու և մեկնելու կերպերը հասկրնալ :
- 6 . Աղդու կտորները նշանակել և այլն :

Փորձի ատենն ալ այնպէս վարուելու են դերասանք ինչպէս կը վարուին՝ հանդիսականաց առջեւ . երբեք անզգոյշ կենալու չեն , փորձ է ըսելով՝ կարողութենէ պակաս բան ընելու չեն , և փորձի ժամանակ կատակ ընելէ զգուշանալու են , քանզի ներկայացման ատեն կարելի է որ մէկը բերնէն իրաջունէ՝ կամ թէ յիշելու ալ ըլլայ խաղին կշիռսէ :

6.

Յուշարարը դերասանաց ամենէն հարկաւոր անձն է : անոր պարտքը ուրիշ բան չէ , բայց միայն դերասանին միտքը ձգել իւր դերը ուր որ կենալու ըլլայ : սակայն դերասանը բոլորովին վստահանալու չէ յուշարարին : Աթէ մաս մը աղէկ գոց չըլլայ՝ որչափ ալ մէկը վարժ ըլլայ , յուշարարէն բառերը յափշտակելու՝ այնպիսին երկրորդական դերասան կսեպուի վասն զի արտասանութեան մէջ ոչ հորի կունենայ և ոչ զգացում :

« Գաղղիոյ մէջ օր մը երեւելի դերասանին մէկը , սիրոյ յայտարարութիւն ընելու ատեն՝ յանկարծ յիշողութիւնը տխրանալով՝ բոլորովին ըսելիքը կմոռնայ . յուշարարին ճարը հասնելով կըստիպուի բարձր ձայնով անոր դերը զըռցել . լըմընալէն ետքը դերասանը առանց խռովելու կը դառնայ դերասանուհւոյն և կըսէ « () րիորդ՝ ինչպէս որ պարոնը ըսաւ ձեզի , » : Արնաք երեւակայել թէ դերասանին այս պաղ արիւնքը հանդիսականաց մէջ ի՞նչ աստիճան շփոթում ու ծիծաղ պատճառած է , » :

Աւտի դերասանը եթէ յանկարծ դերը չիշելու ըլլայ , պէտք չէ որ յուշարարին նայի , մանաւանդ զգուշանալու է անոր խօսք մը ըսելէ : Եւս պակասութիւնը դերին յարմար քանի մը բառ ըսելով թէ՛ արտասանութեան և թէ՛ շարժման աւելի ազդուութիւն մը տալով գոցելու է :

7.

Թատերաբեմը մտնելու ժամանակ սովորաբար կամաց դալու է : Արնայ նաև աճադարանօք ներս մտնել եթէ իւր դերը կը պահանջէ : Մտնելու ատեն հանդիսականաց նայողը ապուշ կսեպուի . այս ներքի է անոնց՝ որոնք իրօք ապուշի մը դերը կը կատարեն : Մտնելու կանոնը բեմին մինչև կէսը գալէն ետքը յառաջանալու է . և երբեք առաջուց տեղը որոշուածի պէս երևնալու չէ . այլ ցուցունելու է թէ բուն իսկ գործողութիւնը այնպէս կը պահանջէ : Իսկ մեկնելու ժամանակ ծափահարութիւն ստանալու համար այլանդակ ձայներ հանել կամ բնականէն դուրս ձեւեր ընելու չէ :

Երբեմն շատ ազդեցութիւն կրնայ ընել դերասանին մեկնելը երբ մինչև քուրսիներէն (սորը)

խօսելով աներեւութանայ :

Ըն հասարակ մեկնելու և բարեւելու կանոնները ծանր են : Երբոր դերասանը տեսարանը կուգայ իւր խօսելէն առաջ փողովուրդը իր զգեստները կզիտէ , ուստի պէտք է որ շնորհքով և մեծ զգուշութեամբ հագուի , մազերը սանտրէ , շտկէ և ամէն բան առաջ դերին համեմատ ըլլայ : Ուրբերգութեան մէջ դերասանուհիք ջանալու են ներգրգանելով իրենց մէջքը չտեղմել , որովհետեւ թէ՛ սրտերնին և թէ՛ կուրծքնին կը ցաւցունեն և արտասանութեան դժուարութիւն չբաշխեն : Որոնք որ պաշտօնակալի մաս կանուան կատակերգութեան մէջ , սուրերնին ճիշդ և յարմար տեղը դնելու և միշտ պատուանշաններով չի զարդարուելու են :

(Հարմարեցէ .)

Ե. Գ. Փ

Հանդիսի վերաբերեալ որեւիցէ նամակ կամ գրութիւն պէտք է ուղղել Խմբագրին անուամբը Պոլիս Զուխաճի Խանին փողոցը թիւ 1 խանութը , և կամ հարանք Պ . Զ. Ենոք փափագեանին :

ՄԵԾ. ԿԱՐԵԻՌ ԵՒ ԽԱՇՈՐ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ ՄԸ

Զմեռը արդէն մօտեցած ըլլալով՝ Պաշ Երթալու ժամանակն ալ կը մօտենայ . ուստի Պաշէ վարձակալներուն կողմանէ կը ծանուցուի պալատ-յասէրներուն որ հաճանքը իրենց հաշուէները և հաշուէներն ալ իրենց հաճանքը պատրաստեն կանուխէկ , որ վերջը զժուարութիւն չկրնելով բացուածին պէս երթալու քարէքիտիւնն ունենան :

ԽՄԲԱԳՐ — ՏՆՕՐԷՆ

ՄԻՆԵՍ Մ. ՀԱՅԿ ԳԵՓԵՍԵԱՆԵՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԶԻԶԷՔ ՊԱԶԱՐ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ

ՃԷՄԻՅԷԹԸ ԻԼՄԻՅԷԻ ՕՍՄԱՆԷՅԷՅԷ